30.01.26р. 55гр. укр. літ.

Доброго дня! Тема уроку. Іван Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я». Реалізм твору, сучасна (вічна) актуальність проблеми батьків і дітей. Колоритні людські характери в повісті

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

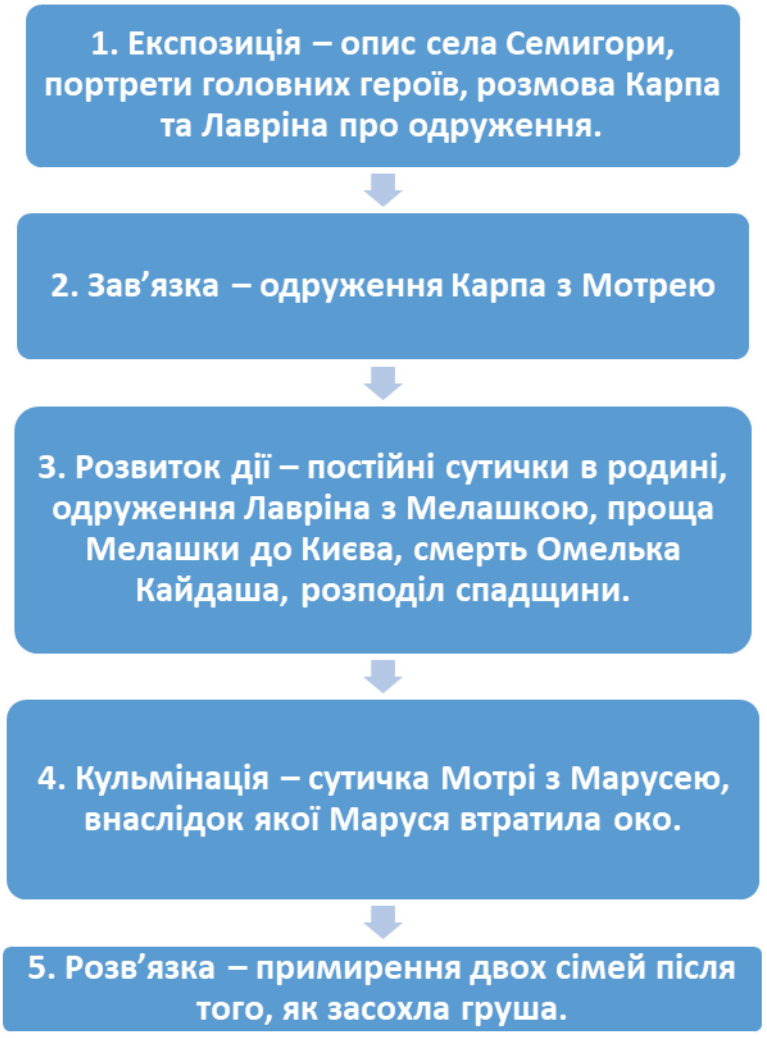
ХІД УРОКУ

Теоретична частина

Перегляньте відеоурок.

- «Кайдашева сім'я» І.Нечуя-Левицького — соціально-побутова повість-хроніка. https://www.youtube.com/watch?v=VdXdqMPSsw4
- Колоритні людські характери в повісті «Кайдашева сім'я». https://www.youtube.com/watch?v=MN7b44TTVsw

Сюжет "Кайдашева сім'я"

3.Міні-диспут

- Як ви гадаєте:сварки дійсно припинилися, коли груша всохла?
- Свою думку доведіть.

1. Своєю художньою довершеністю і правдивістю відображення побуту дореволюційного села «Кайдашева сім'я» провідне місце серед інших творів української, та й не тільки української, літератури на цю тему.

- Визначіть жанр твору. Доведіть.
- Як утворі пов'язано соціальне з побутовим?

2. Жанрова своєрідність твору.

Жанрова своєрідність твору полягає в тому, що повсякденне життя селян, а саме Кайдашів, розгортається на тлі різноманітних побутових сцен. Змальовуючи образи героїв, побутові сцени, автор використовує засоби гумору та сатири.

Зображуючи повсякденний плин життя селянської сім'ї, в якому на перший план висуваються побутові сварки, спричинені відсутністю прагнення зрозуміти один одного, автор показує читачу духовну роз'єднаність — лихо, яке отруює кожний день життя усіх членів родини.

4. Пошуково-дослідницьке завдання

- Визначіть проблематику твору..
- Чи актуальний цей твір сьогодні? Чи існують ще такі Кайдаші?
- З якими проблемами ми зустрічаємось і сьогодні?
- У чому криється проблема стосунків батьків та дітей часів І. Нечуя-Левицького і подібна в наш час?
- Які шляхи подолання цієї проблеми в наш час ви бачите?

•сімейних стосунків

•виховання

•народної моралі

•віри в Бога

•людської гідності

•добра і зла

5. Система персонажів.

- Складання карт пам’яті персонажів твору

Група поділяється на 6 груп, кожна отримує завдання скласти карту пам’ятіодного з персонажів (1- Омелька Кайдаша, 2- Марусі Кайдашихи, 3- Карпа Кайдашенка, 4- Мотрі, 5- Лавріна Кайдашенка,6- Мелашки).

Результати роботи груп студенти коментують та ставлять питання догрупи.

Омелько Кайдаш – звичайний селянин. Тяжка праця, панщина підірвали його здоров’я та сили. У нього «здорові жилаві руки, широке лице було сухорляве й бліде, наче лице в ченця».Омелько дуже працьовитий, ніколи не сидів без діла, щось завжди майстрував, лагодив. Від своїх синів він також вимагав працьовитості. Але Кайдаш любив випити- це, мабуть, було його найбільшою вадою. Тяжке життя зробило його нервовим та забобонним.

Питання до групи:

- Чи міг би Омелько змінити ситуацію в сім’ї як її голова? Поясніть.
- Чи заслуговує Кайдаш на повагу в родині, у селі? Чому?

Маруся – «робоча та проворна, та трохи куслива, як мухи в спасівку». «Має серце з перцем». Вона сварлива, бездушна жінка. Маруся гарно готувала і замолоду служила у панів покоївкою, від них і сама «набралась трохи панства». Кайдашиха з погордою ставиться до бідніших від себе, любить вихвалятись. Позитивні риси її характеру – це те, що вона працьовита, дбайлива хазяйка,

любляча мати і бабуся. Але приватна власність, жадоба до землі зробила її жорстокою, жадібною. Це призводило до частих сварок і розладів у сім'ї, і, навіть, бійок.

Питання до групи:

- Чи є в ній позитивні риси? Назвіть їх.
- Яка Кайдашиха як дружина, мати, свекруха, бабуся, господиня, сусідка?

Карпо – енергійний, суворий, впертий. Про горб «… цілий куток їздить через гору, а я буду її розкопувать. Як хтось почне, то й я копирсну заступом скільки там разів». "Його насуплене, жовтувате лице не розвиднювалось навіть тоді, як губи осміхались." На селі його обрали десятським.Хотів, щоб жінка була «з перцем».

Питання до групи:

- Як Карпо ставиться до батьків? Чи підтримуєте ви його?
- Чи поважають його односельці? Чому?
- Як Карпо ставиться до своєї дружини,дітей?
- А як, на вашу думку, ставитимуться до Карпа та Мотрі їхні діти?

Мотря – дружина Карпа. Дівчина була із заможної родини, але добра і не вихвалялася на селі. Узявши шлюб, поринула у тяжкі будні. Зла свекруха звалила на неї всю хатню роботу. Щоденна гризня зробила Мотрю злою, сварливою жінкою. А лютість її не мала меж. Виколола свекрусі око та не переймалась, а раділа цьому.

Питання до групи:

- Чи відповідає Мотря народним уявленням про справжню жінку, шанобливуневістку?
- Який у Мотрі міг бути вихід при такому недоброзичливому до неїставленні з боку свекрухи?
- Як би ви себе повели в ситуації,в якій опинилась Мотря?(питання до дівчат)

Лаврін – лагідний, м'який, жартівливий, дотепний, веселий. У нього приваблива зовнішність: «Лаврінове молоде довгасте лице було рум'яне, веселі, сині, як небо, очі світилися привітно й ласкаво». Він у всьому бачить хороше,

добре, шанує людей, захоплюється красою природи, має ліричну душу і грає на сопілці. Але, нажаль, зрештою і Лаврін стає егоїстом.

Питання до групи:

- Чим відрізняється він від брата?
- Як ставиться до батьків,дружини?
- Чому він теж став егоїстом?

Мелашка – щира, тиха, спокійна, лагідна, чутлива, з бідної сім'ї. Вона тяжко переживала безладдя в родині. Та поступово і Мелашка втягується в сварки й бійки.

Питання до групи:

- Як і чому змінилися ці ніжна, чуйна дівчина?
- Чим вона відрізняється від Мотрі?

6. Робота з текстом

- Виписати цитати до образів.

Омелько Кайдаш: «Широкі рукава закачались до ліктів; з-під рукавів було видно здорові загорілі жилаві руки. Широке лице було сухорляве й бліде, наче лице в ченця. На сухому високому лобі набігали густі дрібні зморшки. Кучеряве посічене волосся стирчало на голові, як пух, і блищало сивиною.»

Маруся Кайдашиха «Вона була вже не молода, але й не стара, висока, рівна, з довгастим лицем, з сірими очима, з тонкими губами та блідим лицем. Маруся Кайдашиха замолоду довго служила в дворі, у пана, куди її взяли дівкою. Вона вміла дуже добре куховарить і ще й тепер її брали до панів та до попів за куховарку на весілля, на хрестини та на храми. Вона довго терлась коло панів і набралась од їх трохи панства». Маруся Кайдашиха – «від її погляду молоко кисне», «на словах, як на цимбалах грає», сварлива, улеслива, любляча бабуся.

Карпо: мовчазний, жорсткий, «з нього буде добрий посіпака», працьовитий. «Широкий в плечах, з батьківськими карими гострими очима, з блідуватим лицем. Тонкі пружки його блідого лиця з тонкими губами мали в собі щось неласкаве. Гострі темні очі були ніби сердиті.»

Мотря: «має серце з перцем», «бриклива, як муха у Спасівку», заможна, галаслива, жорстока. «Висока на зріст, рівна станом, але не дуже тонка, з

кремезними ногами, з рукавами, позакачуваними по лікті, з чорними косами, вона була ніби намальована на білій стіні. Загоріле рум'яне лице ще виразніше малювалось з чорними тонкими бровами, з темними блискучими, як терен, облитий дощем, очима. В лиці, в очах було розлите . щось гостре, палке, гаряче, було видно розум з завзяттям і трохи з злістю.»

Лаврін: лагідний, жартівливий, протилежний за характером і зовнішністю своєму брату, неконфліктний, романтичний. «Молоде довгасте лице було рум'яне. Веселі сині, як небо, очі світились привітно й ласкаво. Тонкі брови, русяві дрібні кучері на голові, тонкий ніс, рум'яні губи – все подихало молодою парубочою красою. Він був схожий з виду на матір.»

Мелашка: вродлива, добра, лагідна, з бідної сім'ї, тиха. «Була невелика на зріст, але рівна, як струна, гнучка, як тополя, гарна, як червона калина, довгообраза, повновида, з тонким носиком. Щоки, червоніли, як червонобокі яблучка, губи були повні та червоні, як калина. На чистому лобі були ніби намальовані веселі тонкі чорні брови, густі-прегусті, як шовк.»

Практична частина

1. Продовжіть речення:

- Повість — це…

  (великий за обсягом твір, у якому докладно розповідається про цілу низку подій, що висвітлюють життя одної чи кількох дійових осіб)
- Соціально-побутова повість — це…

  (художній твір, у якому картини родинного життя, побуту героїв зображені на фоні якихось соціальних подій чи зв'язані з певними суспільними обставинами і пояснюються ними.)
- Гумор – це…

  (перш за все, властивість, що дозволяє парадоксально сприймати дійсність, тобто бачити в типових обставинах приховані суперечності і реагувати на них зі сміхом. Однак він володіє і іншою характеристикою – естетичної. Гумор, як і дотепність, гротеск, іронія відноситься до видів комічного, які мають особливі засоби для досягнення смішного ефекту.)
- Сатира відноситься до …

(комедійного жанру, різко викривального і висміює порочні вчинки, низькі спонукання, потворні прояви соціальних конфліктів. На відміну від гумору, сатира активно використовує сміх як засіб колективної критики. Через її призму гостріше сприймаються проблеми суспільства і державної системи. Комізм у сатиричних творах набуває нового значення: він викликає сміх – заперечення, сміх – осуд і сміх – покарання.)

2. Знайдіть комічні сцени у творі

3. Поясніть епіграф : «Яка прекрасна мова! Читав — наче погожу воду у спеку пив.Яке знання народних звичаїв, народного життя!» Михайло Коцюбинський

4. Які народні традиції відображені у творі?

5. Випишіть прислів'я та приказки із твору.

(Моргне, ніби вогнем сипне.

Очі витрішкуваті, як у жаби, а стан кривий, як у баби.

Доладна, як писанка.

Ходить так легенько, наче в ступі горох товче.

Говорить тонісінько, мов сопілка грає, а тиха, як ягниця.

Тиха, як телиця.

Серце з перцем.

Як брикне, то й перекинешся.

Носом чує, як у небі млинці печуть.

Як ходить, то неначе решетом горох точить.)

Домашнє завдання:

1. **Написати відгук на кінофільм**
«Кайдашева сім'я» https://www.youtube.com/watch?v=BkdObCqMECs

2. Виконати тестове завдання.

Виберіть один правильний варіант відповіді:

1. Справжнє прізвище І.С.Нечуя-Левицького

А Левицький

Б Рудченко

В Нечуй

Г Радченко

Д Левкович

2. Композиція „Кайдашевої сім'ї" твориться відповідно до принципів

А класицизму

Б модернізму

В романтизму

Г реалізму

Д сентименталізму

3.„Серце з перцем" у героїні твору „Кайдашева сім'я"

А баби Палажки

Б баби Параски

В Марусі

Г Мотрі

Д Мелашки

4. „... Заходила у декотрі хати, щоб попрощатися з тими молодицями, з якими лаялася" героїня„Кайдашевої сім'ї"

А баба Параска

Б баба Палажка

В Маруся

Г Мотря

Д Мелашка

5.У творі „Кайдашева сім'я" не порушено проблеми

А батьків і дітей

Б народної моралі

В добра і зла

Г захисту природи

Д кохання і стосунків у сім'ї

6.Яка реальна сім'я була прототипом Кайдашевої

А Мазурів

Б Гнидки

В Федорчуків

Г Палійчуків

Д Довбишів

8. На чому І.Нечуй-Левицький зосереджує основну увагу у творі „Кайдашева сім'я"

А на панщині, яка наклала відбиток на характери героїв

Б на коханні

В на сім'ї, яка має бути основою суспільства

Г на показі важливих епохальних подій

Д на зміні в характерах персонажів

9.Стильовою ознакою твору І.С.Нечуя-Левицького є

А надмірне вживання лайливої лексики

Б поєднання гумору й сатири

В надмірність у застосуванні пейзажів

Г використання архаїзмів та історизмів

Д наявність оповідача

10.І.С.Нечуя-Левицький використовує в „Кайдашевій сім'ї" елементи

А фольклору

Б народознавства

В літературознавства

Г українознавства

Д етнографізму

11.Мелашка Мотрі сказала: „Авжеж, велика пані. Покалякаєш, княгине, золоті підківки."Через те, що Мотря

А розкидала Мелащине сміття

Б не могла перейти брід

В з презирством ставилася до Кайдашихиної хати

Г ніяк не могла вилізти на горище

Д насилу перейшла через Мелащину половину двора

12.З якого приводу Карпо сказав слова: „Хіба в мене жіночий розум, щоб я жінок слухав?"

А через те, що Кайдашенки хотіли поділити город

Б коли Мотря з Мелашкою сварилися, то Кайдашенки вирішили не встрявати вбійку

В коли вирішували питання з грушею

Г коли Карпо відділяв хату, а Лаврін йому допомагав

Д коли Мотрин син розбив кухля і жінки почали сварку

2. Інтерактивна вправа «Мікрофон».

Продовжіть речення.

- «Мене зацікавила проблема …»
- «Твір «Кайдашева сім’я» звучить по-сучасному, тому що …»
- «Я помітив (помітила), що …»